

PREFAȚA

Cînd, în Septembrie, Ministrul de Instrucție Publică, d. C. C. Arion, a încuviințat tipărirea pe socoteala Ministeriului a culegerii mele de documente, eram departe de a mă aștepta la o atît de fericită hotărîre. Material pregătit pentru tipar, adnotat adecă și revăzut, n'aveam. Pentru a începe a trebuit, în asemenea împrejurări, să dau la lumină întâi un material mai ușor de preparat, chiar dacã era de o însemnătate mai mică.

Dintr'o publicație anterioară a mea, ale cãrei proporții nu le mai puteam crește — pentru a nu pãgubi și mai mult niște editori cu bunãvoință — de la *Documentele din Bistrița* îmi rămăsese socotelile latine ale orașului, partea ce ne interesează pe noi din ele. Cu dînsule am început volumul întâi al «Studiilor și documentelor».

Mai aveam însă și alte socotelî, și m'am gîndit un moment să dau la începutul publicației mele numai materiale de acestea, care ar fi fost în legătură, deosebindu-se numai prin proveniența lor, cu acele pe care le tipăriam, și le tipăresc încă, în revista «Economia Națională». Decî, în urma socotelilor latine din Bistrița am dat, după prețioasele condicî păstrate în Archivele bisericii catolice din Iași, extrase din socotelile Iesuiților și Franciscanilor statorniciți în capitala Moldovei.

Pe cînd luam la Iași, mulțumită binevoitoarei permisiuni a Monseniorului episcop Jaquet, extrasele mele de socotelî, adunasem însă și un mare număr de documente, privitoare la viața și desvoltarea catolicismului în Moldova. Din ele, înșelîndu-mă asupra întinderii lor reale, voiam să fac un simplu

apendice la socotelile misionarilor. Cum se vede însă, ele au cuprins mai multe pagini decît ambele feluri de socoteli, împreună.

Din București nu așteptam să găsesc materiale mai vechi.

Dorind însă a lumina unele legături cu Misiunea din Moldova, ale Franciscanilor Provinciei bulgaro-valache, am cerut Monseniorului arhiepiscop Hornstein voia de a face cercetări și aici. Permisivul mi s'a acordat, și am aflat în Arhivele arhiepiscopice un număr destul de mare de documente care privesc, sau comunitatea catolică din București sau cele, mai vechi și multă vreme mai însemnate, din Tirgoviște și Rîmnicul-Vilcei. Dacă ele nu dau multe lămuriri asupra organizării propagandei și persoanei celor ce se găseau în fruntea sa în serviciul ei, ele cuprind, pentru administrația averilor teritoriale ale bisericilor latine, știri care pot folosi și la altceva decît la istoria catolicismului în Țara-Românească.

Tot în București am aflat, la biserica Bărăției, un exemplar din obituariul Misiunii, pe care l-am tipărit la urma documentelor de altă natură din această despărțire.

De la Seminarul catolic am căpătat, din partea reverendului director, părintele C. Auner, căruia îi sînt supt multe raporturi îndatorit, scrisori de recomandatie pentru parohii catolice din Tirgoviște și Cîmpulung. În cel d'întăiu loc n'am aflat nimic, decît, în curtea casei parohiale, un fragment de piatră sepulcrală din secolul al XVII-lea. Documentele trecuse, în alte timpuri, la București, și se și păstrează acolo, împreună cu cronica din care la 1865, d. Hasdeu a dat toată partea narativă, în *Archiva istorică*.

Din potrivă, la Cîmpulung, în vechia mănăstire de acolo, ale cărei începuturi sînt mai vechi, fără îndoială, decît începuturile Voevodatului muntean, am găsit o întreagă arhivă, foarte bine păstrată și pusă într'o excelentă ordine de părintele Auner, care a condus altă dată mica școală de acolo. De acolo am cules un bogat mănunchiu de acte, asămănătoare cu cele din București, dar, în genere, mult mai însemnate decît acelea. Cum și era firesc pentru această veche colonie de Sași și Unguri catolici, în jurul cărora, emigrînd

din sate, s'aũ adunat în cursul veacurilor Romîniĩ ortodoxĩ, ce li-aũ devenit concetățeni.

Relațiile de protecție și atîrnare în care se găsiãu Agenții austriaci din principate și catolicii de la noi, m'aũ îndemnat să studiez, din punctul mieũ de vedere, corespondența consulară austriacă, păstrată în copie la Academia Romîna, în volume prea numeroase pentru a se putea spera o publicare apropiată a lor. Ce am găsit acolo, formează cel mai îmbielșugat și mai prețios material pentru istoria *politică*, dacă se poate zice ast-fel, a catolicismului, în Țara-Românească mai ales, dar și în Moldova.

Din multele cõpiĩ de documente ce am strîns în cursul cãlãtoriilor mele științifice, din corespondența consulară francesã copiatã tot pentru Academie, din documentele romane adunate de d. Al. Em. Lahovary și din actele de la Propagandã strînse de d. I. Bianu și publicate numai în parte în «Columna lui Traian», am format o nouã despãrtire a cãrții. De un caracter mai amestecat, ea presintã însã un interes mai viu și mai întins pentru cine studiazã istoria poporului nostru însuși.

În sfîrșit, cînd credeam cartea mea încheiatã, pãrintele Auner m'a înștiințat de sosirea la arhiepiscopie a documentelor rãmase încã la Rîmnic. Din ele am mai scos cîteva acte, care lãmuresc mai bine pe cele ce le cunoșteam de înnainte sau cuprind chiar informații în adevãr nouã.

Ast-fel, de la o culegere de socoteli, pe care o plãnuiam, am ajuns la o adunare a documentelor privitoare la istoria catolicismului în România și ast-fel pe încetul am ajuns a pune împreunã, nu tot ce se poate ști în aceastã privințã — cãci sînt atîtea lucruri inedite, care nu mi-aũ fost accesibile și nu vor ieși decît pe încetul la luminã! —, dar cel puțin toate materialele ce se aflaũ la noi și care pãnã acum eraũ aproape ignorate.